

1999. január 22-én rendkívüli közgyűlést tartott Szövetségünk a zenekarok munkáltatóinak, valamint mindazon meghívott vendégek részvételével, akik valamilyen formában illetékesek a bennünket leginkább foglalkoztató kérdésekben. Habár számos területen úgy tűnt, hogy a szaktárca képviselői messzemenően akceptálják szakmai testületünk véleményét és döntéseikben konszenzusra törekszenek, az alábbi, a közgyűlést követő hetekben készített interjú tartalma mégis eltér – méghozzá a leglényegesebb kérdésben – attól, amihez a közgyűlésen még nem férhetett kétség. Nevezetesen, szétsztható-e az önkormányzati együttesek működését célzatosan segítő költségvetési támogatás fiskális szemlélettel, vagy netán célszerű pártatlan, az aktualitásokkal is számot vetni képes, a legapróbb szakmai szempontokat is messzemenően figyelembe vevő szakmai kuratóriumot felkérni e feladatra – mint eddig már annyiszor az elmúlt évek során. Nos e kérdésben a döntés – mint az interjúból megtudhatjuk – ezúttal nem a szakmai szervezetünk véleményét tükrözi. Hogy ez kinek lesz előnyös hosszú távon, azt a jövő dönti el ... (szerk)

Neuralgikus pontok a zenei életben – gyógykezelés előtt és után

– beszélgetés Devich Jánossal, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a zenei életért felelős osztályvezetőjével –

Hangversenyrendezés saját jogon és saját költségből – erőfeszítések a vidéki zenekarokért

– Mennyiben a zenekarok saját feladata megoldani a koncertrendezést, esetleg mennyiben érez az állam kényszerítést arra, hogy segítse ennek kialakulását?

– A magyarországi koncertszervezésnek a háború után sajátos hagyományai alakultak ki. A Filharmónia rendezte a hangversenyeket és ez nagyon jól működött negyven éven át. Be kell azonban látni, hogy az utolsó években ez már túlságosan becsontosodott és nem felelt meg a kulturális piaccgazdaságnak. Itt azonnal felmerül a kérdés, hogy a kultúra érdekében nem feladata-e az államnak bizonyos dolgok mindenkori támogatása. E kérdés mögött valójában az rejtőzik, hogy a közönséget nemcsak szórakoztatni kell, hanem – legalábbis szerintem – nevelni is. Ha a közönséget mindig csak meglévő igényei szerint szolgáljuk ki, teljes korszakok, jelentős kompozíciók maradhatnak ki a szerkesztésből. Hiszen törvényszerű, hogy a közönség inkább a könnyebb ellenállás irányában halad. Így az államnak úgymond kötelessége olyan műveket is a publikum elé tárni, amelyek első pillanatban talán nem annyira népszerűek. Erre viszont pénzt kell áldozni. Úgy lehetne ezt megoldani, hogy egy időben legyenek jelen az elvárások, a befogadó készség és a pénz. Komplikált problémahalmazt takar tehát egy ilyen egyszerűen feltett kérdés.

Mindezek ismeretében a közönségneve-

lés szempontjából különösen problémás az államilag támogatott Filharmónia állami támogatású, de mégiscsak piaciorientált – és nagyon jól működő – közhasznú társaságokra való felbomlása. Ebből a szempontból valóban megoldatlan a zenekarok helyzete, hiszen státuszuk szerint ők előadóművészek, ezzel szemben valóban arra kényszerülnek, hogy maguknak szervezzenek fellépéseket – erre készíti őket a hangversenyélet átalakulása és az, hogy a fenntartók bevételekre kötelezik őket. Én úgy gondolom, hogy saját maguknak kellene kigazdálkodniuk az alapfeltételek megteremtésére a pénzt a rendelkezésükre álló mennyiségből. Önálló menedzsmentet kellene ebből fenntartani úgy, hogy a Filharmónia Kht.-kat ugyanakkor ne érje veszteség. Miért ne lehetne bizonyos koncerteket a Filharmónián keresztül, másokat – országon belül vagy határokon túl – saját menedzsment révén megszervezni? Ez járható út, az elképzelést saját maguknak kell kidolgozniuk.

– Érdekes módon egyes zenekaroknál ez már megvalósult; igaz, csak budapesti együttesek esetében.

– A budapesti zenekarok kiváltságosabb helyzetben vannak, mint a vidékiek és ez minden jó szándék mellett sem orvosolható az elkövetkező néhány év során. Pedig a cél az, hogy minden nagyváros zenekara nyugalomban, biztonságban működhessen.

– Ezen a ponton óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy hogyan osztják fel azt a pénzt, amely az önkormányzati zenekarok támogatására az Önök rendelkezésére áll?

– Ez az összeg ebben az esztendőben összesen háromszázmillió forint, amit két részre kell osztani. Az egyik (ugyanannyi, mint tavaly volt) 230 millió forint. Alaposan átnéztem, hogy 1998-ban ebből a pénzből melyik zenekar milyen arányban részesült, és az elosztást teljesen igazságosnak tartom. Ezért idén ugyanabban az arányban fogjuk szétszthatni ezt a 230 millió forintot, nem is állítunk fel ebben az évben kuratóriumot.

A fennmaradó hetvenmillió forintot a törvény által előírt módon kell elosztanunk. Ez valójában az önkormányzatokat ösztönző juttatás, mivel minél több pénzt szán az önkormányzat a saját zenekarára, annál több pénzt kap (százalékos arányban) az államilag elosztható pénzből.

– Ez a hetvenmillió forint egyenesen a muzsikusok zsebébe vándorol, mint egyfajta illetménypótlék?

– Ez sajnos nem valószínű, hogy megvalósítható, mert törvényileg nem lehetséges. Nem kivitelezhetünk egy ilyen, egyébként általunk is nagyon jó elképzelésnek tartott par excellence szakszervezeti tervet. A törvényi akadályok fennállnak. De akármi-lyen címkét ragasztunk az átutalt összegre, a muzsikusok járnak majd jól, és általuk természetesen a közönség is.

Kit illet majd a jelenleg állami tulajdonú hangszerek tulajdoni és használati joga?

– Szervezeti szinten teljesen világos, mely zenei intézmények, együttesek tartoznak a

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához. A Magyar Állami Operaház, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár, valamint az Állami Népi Együttes a Budapest Táncegyüttessel. Mi van vagy mi lesz azokkal a kincset érő hangszerekkel, amelyeket annak idején a magyar állam kiemelkedő muzsikusként számára vett és számukra hosszú lejáratú kölcsönbe adott? Van-e egyáltalán felmérés ezekről az instrumentumokról? Mennyi van és milyen állapotban? Mi lesz a további sorsuk, hiszen az a generáció, amelynek tagjai ezekhez hozzájutottak, lassanként visszavonul a pódiumtól, miközben jönnek a ragyogó tehetségű fiatalok, akiknek még nem is lehet elég pénzük igazán minőségű saját hangszer vásárlására?

– A kérdés jogos, a probléma megoldatlan. Felmérésünk természetesen van arról, hogy mi mindennek vagyunk tulajdonában birtokában, elsősorban azokról a hatalmas értékű hangszerekről, amelyek élvonalbeli művészeknél vannak. Felmerült már néhány koncepció további sorsukról, hiszen a piacgazdaság arra motiválja az államot, hogy szabaduljon ezektől a nagy értékektől. Nem azért, mert a felelősség alól akarunk kibújni, hanem mert nem az állam dolga, hogy beleszóljon a művészek életébe még olyan szinten sem, ki kaphat meg egy hangszert és ki nem. Ez szintén megkövesedett, a hatvanas-hetvenes években nagyon fontos szempontokat megvalósító gyakorlat volt. Állítom, hogy mindennel együtt nem kerültek méltatlan kezekbe ezek az értékek. Az adott rendszer működött, igazságtalanság sosem történt. Ha nem is igazságtalanság, de méltánytalanság történhet majd most akkor, amikor odaállítunk a nyilvánosságtól viszályzó művész elé, hogy kérjük vissza a hangszerét. Nehéz lesz ezt úgy kezelni, hogy ne legyen belőle sértődés.

– Azok alatt az évtizedek alatt, amíg ezeknek a kiválóságoknak az állam vette a hangszert és fedezte az azzal kapcsolatos kiadásokat, miközben a dolog természetéből adódóan ők (magyarországi viszonylatban) kiemelkedő honoráriumot kaptak, nem magától értődő, hogy saját hangszer vásárlására törekedtek és amikor befejezik aktív művészetüket, visszadják az államtól kapott hangszereket, hogy tovább a fiatalok használhassák?

– A művészek szeretnek saját hangszeren játszani és élvonalbeli muzsikusainknál ott van az államtól kölcsönzött hangszer mellett legalább egy nagyon jó minőségű saját instrumentum is. Ezek értéke

megfelel a magyarországi élvonal keresetének; ilyen keresetűek nem voltak túl sokan, de túlságosan kevesen sem.

Vannak elképzelések arról is, hogyan tudhat ebből a helyzetből az állam megnyugtatóan kivonulni. Egyik ötlet, hogy nagyon gazdag, neves magánemberek vállaltan egy-egy hangszert, és ha az illető művész a világ nagy városaiban, nevezetes színpadain játszik, a plakáton szponzorként jelenjék meg annak a neve is, aki ezt a hangszert megvásárolta. De nem kell feltétlenül a tulajdonosnak magánszemélynek lennie, lehet az egy patinás bank is. Vállalhatja egy-egy hangszer kezelését, ami biztosítással, utaztatással, karbantartással sok-sok forint évente. Ez egy magyar muzsikusként csillagászati összeg, de egy bank talán áldozhat a dologra annak fejében, hogy világszerte híre megy: egy-egy világnagyság az ő hegedűjén játszik. Ez komoly renométtel jelenthet; észre kell vetetni a tehetős réteggel, milyen kincset kaparinthat meg, ha erre vállalkozik.

– Van azonban a dolognak egy szakmai része is; nevezetesen az, hogy ki használja a hangszereket. Ezt feltétlenül szakkuratóriumnak kellene eldönteni, hiszen a legjobb szándékú vállalkozó vagy bankár sem tudja eldönteni, ki a legérdemesebb ma Magyarországon mondjuk egy Stradivari hegedű megszóltatására.

– Mindenképpen szakmai oldalról is kétségtelenné kell tenni a használat jogát; ez már csak szerződés kérdése.

– Ön szerint mindez megvalósítható mondjuk egy kormányzati ciklus alatt? Belátható folyamat ez jelenleg az Ön számára?

– Annak kell lennie. Ezek a hangszerek óriási értékek, de nagyon jó kezekben vannak. A művészek adott esetben jobban ügyelnek a hangszerekre, mint saját testük épségére.

Hogyan osztozik a Zeneakadémián a két minisztérium és tudják-e biztosítani az intézmény ellátását, az ottani munka zavartalanságát?

– Szeretnék Önnel még arról is beszélgetni, mi a helyzet a Zeneakadémiával? Az oktatás nyilván az Oktatási Minisztériumhoz tartozik, ám van ott egy könyvtár, egy Nagyterem, egy Liszt Múzeum. Érezhető egyfajta konszolidáció, de sokak véleménye szerint még nincs minden megoldva. Ön, aki ott tanít és ebből a székéből felülről is rátekinthet a "terepre", hogyan lát-

ja az intézmény jelenlegi helyzetét és az ottani tennivalókat?

– Ez egy nemzeti kincs, amelynek értékét csak a Világörökség szintjén lehet mérni. Most ismét pezseg ott az élet, megint van néhány világsztár hegedűsünk, zongoristánk. Maga az épület, benne a Nagyteremmel a zene egy szentélye. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, élén Hámori miniszter úrral felmérte, látja és támogatja, hogy a Zeneakadémia többet jelent egy oktatási intézménynél. Ezért olyan koncepciót dolgoztunk ki (Hámori miniszter úr kezdeményezésére és támogatásával), hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma – ha nem is nagy összeggel –, de hozzájárul a Zeneakadémia mint intézmény költségvetéséhez. A lehetőséget a Zeneakadémia nem oktatással foglalkozó részei révén találtuk meg. Ilyenek a könyvtár, a növendékek és az egész ország zenei életének bázisául szolgáló koncerttermek (elsősorban a Nagyterem) és a Liszt Múzeum a benne őrzött Liszt hagyatékkal. Ezek fenntartásához járul hozzá valamelyest a kulturális kormányzat.

Az oktatási kormányzat is kiemelten foglalkozik a Zeneakadémiával, hiszen Pokorni miniszter úr elfogadta és elfogadtatja az intézmény speciális oktatási módszerét, nem kérdőjelezi meg az egy tanár-egy diák arányának szükségességét és minden eddiginél hatékonyabban kívánja támogatni a Zeneakadémiát mint oktatási intézményt.

Eloszlottak azok a roppant viharfelhők, amelyek az elmúlt évek során oly gyakran megjelentek és minden ponton rossz közérzetet okoztak.

– Amikor Ön elfoglalta ezt a posztot, mi volt a legsürgősebb dolog, amivel szembesült és amit azonnal meg akart oldani?

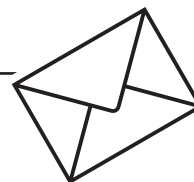
– Éppen a Zeneakadémia, hiszen itt tanultam, itt indult és folytatódott karrierem és most itt tanítok.

– Mi a következő fontos feladat?

– Most a zenekarok helyzete. Én nagyon vidékpárti vagyok. Úgy gondolom, hogy ez az önkormányzati támogatás fontos és jelentős dolog. Tisztában vagyok azzal (és szerencsére a kollégáim is tisztában vannak vele), hogy a vidék zenei vérkeringését ezek a szimfonikus zenekarok éltetik. Olyan fórumok, ahová minden lehetséges pénzbeli támogatást érdemes, illik és el kell juttatni. A német példa is igazolja, hogy ha egy városban zenekar él és működik, ott színes a zenei élet. Van tanulnivalónk, van tennivalónk, de a szándékok elevenednek, a zenei élet pezsgőbbé vált.

Tóth Anna

Lapzártakor kaptuk:

MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETE

1068 BUDAPEST, VÁROSLIGETI FASOR 38.
TELEFON: 342-8927, 321-1120/115, 129
FAX : 322-5446

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Prőhle Gergely
államtitkár úr
részére

BUDAPEST, 1999. 02. 08.

IKT.SZÁM : 28/1999.

Tisztelt Államtitkár Úr!

Hivatkozva személyes beszélgetésünkre, valamint az elmúlt hónapokban tett írásbeli és szóbeli kezdeményezéseinkre, az önkormányzati hivatásos zenekarok és énekarok támogatásával kapcsolatban, az alábbiakban röviden összegzem véleményünket és megteszem a készülő rendeletre vonatkozó javaslatainkat.

Előjáróban hangsúlyozni szeretném - nemcsak a hajdani kezdeményező jogán, hanem azzal a nyolc - kilencéves tapasztalattal is, amit a támogatási rendszer kialakításának résztvevőjeként szerezhettem - azt, hogy a támogatás az elmúlt években általában elérte célját. Az önkormányzatokon keresztül az együttesek olyan feladatok és célok megvalósításához kaptak központi támogatást, amelyek az alaptevékenységük teljesítését segítette elő, sőt nem túlzás azt állítani, hogy a támogatás nélkül jelentős számú hangverseny nem valósult volna meg, hangszerállományukat nem tudták volna feljavítani, CD-ket nem tudtak volna megjelentetni és a sort még lehetne folytatni. Ezt a pozitív folyamatot egyfelől megalapozta a helyesen - és a szakmai kuratórium által is véleményezett - meghatározott pályázati célok rendszere, másfelől az elosztás demokratikus módja. Ez utóbbival kapcsolatban azt is fontosnak tartom megjegyezni, hogy a kuratórium döntéseiben minden esztendőben meg tudta találni azt az egyensúlyt a különböző helyzetű önkormányzatok és együttesek támogatásában, amellyel legalábbis mérsékelte egyes együttesek objektív hátrányait.

Másik megjegyzésem az, hogy a pályázati elosztási rendszer az előbbieken példaként idézett céljai között megfogalmazta, a pályázati célok megvalósításához kapcsolódó teljesítmények elismerésének lehetőségét is, ami a szakszervezetünk szempontjából érthetően fontos volt és maradt is.

Az 1999. évi költségvetési törvény új helyzetet teremtett azzal, hogy:

- két részre osztotta a támogatás összegét és
- a támogatás egy részét az önkormányzati hozzájárulás arányához kötötte,
- bővítette a közhasznú társasággal az alanyi kört,
- a végrehajtást miniszteri rendelet kiadásával oldotta meg.

a) Egyetértek azzal, hogy - tekintettel arra, hogy ismereteim szerint az elmúlt esztendőben nem jött létre önkormányzati fenntartású hivatásos zenei intézmény vagy Kht. - a támogatás 230 milliós részéből a tavalyi mértékű támogatást kapják az érintettek, de csak a felhasználás céljainak egyidejű - a korábbi pályázati céloknak megfelelő - meghatározásával.

b) Szükségesnek tartom az önkormányzati hozzájárulás fogalmának pontos meghatározását és azt, hogy ez hogyan viszonyul az összességében elosztható 70 millió forintos támogatáshoz. Úgy vélem, hogy az eltérő helyzetű és infrastruktúrájú együttesek között az önkormányzati hozzájárulás tételeiből a személyi jellegű kiadásokra és a létszámra vonatkozó adatok a leginkább összehasonlíthatók.

A költségvetési törvény szövege a 70 millió Ft felhasználására vonatkozóan - ellentétben a 230 millió forintos összeggel, amelynél kifejezetten a "működési kiadásokra" történő fordítást írja elő - csak az általános támogatást határozza meg. Tekintettel arra, hogy a fenntartó önkormányzatok a 230 milliós összeget működési támogatásként kapják, ezért nem látom jogszabályi akadályát annak, hogy a 70 milliós összeg személyi kiadások támogatását szolgálja, különös tekintettel arra, hogy ezen a területen az általános költségvetési támogatás (átengedett SZJA) elvi lehetőségén túl semmiféle forrás nem áll az önkormányzatok rendelkezésére arra a célra, hogy elfogadható szinten ismerjék el a művészi teljesítményeket.

Ezért javaslatunk az, hogy ez az összeg - hasonlóan a központi művészeti intézményeknél bevezetésre került művészeti pótlékhoz - szolgálja a művészi munka elismerését pótlék vagy intézményi elkülönített jutalomkeret formájában.

A pótlék esetében az összeg kb. 600 művész létszámmal számolva a Kjt. pótlékalap 50-100%-ának kijutását tenné lehetővé, 11 hónapra számolva, átlagosan 75%-os mértéket alapul véve és azt, hogy a társadalombiztosítási járulékfizetés kötelezettséget a fenntartónak vagy a munkáltatónak kellene vállalnia.

c) Az alanyi kör bővítését a költségvetési törvény tervezési szakaszában is aggályosnak tartottuk, de végül elfogadtuk a tárca szempontjait is, azzal a szóbeli megegyezéssel, hogy a miniszteri rendeletben az alanyok pontos fogalmi meghatározásával biztosítjuk azt, hogy a támogatást ténylegesen létező és működő hivatásos zenekar vagy énekar fenntartója kapja. Véleményünk és más szakmai szervezetek véleménye szerint is a meghatározásnak rögzíteni kell a hivatásos zenekar és énekar szervezetének legmeghatározóbb jogi megjelenítését: a tagok döntő többségének főfoglalkozásszerű azaz munkaviszonyát vagy közalkalmazotti jogviszonyát a munkáltató intézménnyel vagy Kht-val, továbbá Kht. esetében a hosszabb időre szóló közhasznú megállapodást. Ennek hiányában bármely Kht. vagy intézmény alapító okirata szerint alapfeladatának tekintheti a komolyzenei hangversenyek rendezését vagy művek előadását úgy, hogy akár egyetlen zenész vagy énekes munkavállalója sincs.

d) Véleményünk szerint helyes döntés volt az, hogy az igénybevétel rendjét miniszteri rendelet szabályozza, mert ez az eszköz is biztosítéka lehet annak, hogy a költségvetés hosszú távon is hozzá kíván járulni a gyakran rendkívül nehéz körülmények közepette tevékenykedő önkormányzati hivatásos zenekarok és énekarok biztonságosabb működéséhez.

Kérem észrevételeink és javaslataink szíves figyelembevételét, és természetesen készek vagyunk a jogszabály megszövegezésében is közreműködni.

Tisztelettel

Gyimesi László
főtitkár